

مرکز پژوهش‌های اسلامی صدا و سیما

محمد صلی الله علیه و آله میهمان قدسیان

ویژه‌نامه معراج پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

ویژه سال پیامبر اعظم (ص)

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.

2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> ((1

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

مشخصات کتاب

سرشناسه : محمودی، حسنعلی

عنوان و نام پدیدآور : محمد صلی الله علیه واله وسلم میهمان قدسیان/ حسنعلی محمودی؛ تهیه مرکز پژوهش های اسلامی صدا وسیما.

مشخصات نشر : قم: بوستان کتاب قم (انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم)، 1386.

مشخصات ظاهری : 91 ص.؛ 20×11 س م.

فروست : بوستان کتاب؛ 1551. پیامبر اسلام و انبیا؛ 18. تاریخ؛ 260.

کتاب های مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما؛ 17.

شابک : 9000 ریال 978-964-548-751-3 :

یادداشت : ص.ع. به انگلیسی: Hasan Ali-ye Mahmudi. Mohammad (Ş) mehman-e ghodsiyan = Muhammad (Ş) the guest of angels.

یادداشت : کتابنامه: ص. [89] - 91؛ همچنین به صورت زیرنویس.

موضوع : محمد(ص)، پیامبر اسلام، 53 قبل از هجرت - 11ق.

موضوع : معراج

موضوع : معراج -- احادیث

موضوع : معراج در ادبیات

موضوع : معراج -- شعر

شناسه افزوده : صدا و سیمای جمهوری اسلامی ایران. مرکز پژوهشهای اسلامی

شناسه افزوده : حوزه علمیه قم. دفتر تبلیغات اسلامی. بوستان کتاب قم

رده بندی کنگره : BP221/5 /م38م3 1386

رده بندی دیویی : 297/43

شماره کتابشناسی ملی : 1168460

ص:1

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.
2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

اشاره

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.
2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

پیامبر صلی الله علیه و آله، میهمان قدسیان

کد: 1018

نویسنده: حسنعلی محمودی

ناشر و تهیه کننده: مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

لیتوگرافی: سروش مهر

چاپ: صدف

نوبت چاپ: اول / 1385

شمارگان: 2000

بها: 4500 ریال

نشانی: قم، بلوار امین، مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

پست الکترونیکی: Email: IRC@IRIB.ir

تلفن: 0251-2919670 دورنگار: 2915510

شابک: 7-061-514-964ISBN: 964-514-061-7

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.

2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1))

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.
2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1">
((1

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

دیباچه

معراج، نقطه عطفی در زندگی سراسر عزت رسول امین صلی الله علیه و آله و رهایی انسان خاکی از قید و بندهای مادی بود که پیام آن در همیشه ایام در رواق هستی طنین انداز است.

معراج، یک حادثه ایستای تاریخی نیست، بلکه برنامه و شیوه ای برای حرکت و پویایی است. ایستایی و مانایی را در مکتب کمال راهی نیست و گستره پرواز، کران تا کران ناپیدای جهان در امتداد است. پروازی که بنده شایسته حق، آن را آزمود. عروجی که آغازگاهش، کعبه، قبله حق جویان؛ مقصدش، قرب الهی؛ مرکبش بندگی حق؛ چراغ راهنمایش، محبت و همراهش جبرییل امین بود. آوردگاه عنقای بلند پروازی که جز انسان کامل را یارای وصال آن نیست.

رسول صداقت، روحانیت انسان را تا اوج افلاک و فراز فرشتگان گستراند. او به میهمانی قدسیان و معراج عاشقان رفت تا هماره ایام، الگوی بلند پروازان

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.

2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> "
(1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

باشد. در این حلقه وصل، شکوهِ بی پایان الهی را به چشم خود دید، لشکر شکوه مند الهی را پشتیبان خود یافت و سروش رضایت در گوش جانش سروده شد. از این رو، بر پایداری و بردباری اش افزوده شد تا بدانجا که گل های خوش رنگ ایمان را در شوره زار دل های سرد و خفته رویانید و به امداد بندگان فتاده در سیلاب حیرت و گمراهی شتافت.

اینک در سال گشت معراج رسول ایمان، پیام عروج را از فطرت پاک و زلال انسانی شنیدیم و به خوبی دریافتیم که این جسم خاکی گرچه توان عروج و پرواز و طیر تا بی نهایت را ندارد، ولی با پیروی از پیامبر راستین می تواند زنجیرهای اسارت را بگسلد و از فرش تا عرش پر گشاید و هم نوای قدسیان و ره پوی وادی حق و ره سپار طریق هدایت باشد.

در پژوهشی که پیش رو دارید، پژوهشگر ارجمند، جناب حجت الاسلام والمسلمین حسنعلی محمودی بر آن است تا زوایای گوناگون این مهمانی را در گفتارهایی هم چون: معراج در آیینه قرآن و روایات، نگاه تاریخی به معراج، معراج از دیدگاه اهل سنت، شبهه های معراج و عبرت های آن را به تصویر بکشد. با سپاس از ایشان، امید است که این مجموعه مورد استفاده برنامه سازان قرار گیرد.

انّه ولیّ التوفیق

اداره کل پژوهش

مرکز پژوهش های اسلامی صدا و سیما

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.

2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.

2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

بخش اول: عروج پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله از خاک به افلاک

اشاره

بخش اول: عروج پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله از خاک به افلاک

زیر فصل ها

فصل اول: معراج در لغت و اصطلاح

فصل اول: معراج در لغت و اصطلاح

واژه «معراج» در زبان عربی، به معنای بالارفتن و صعود کردن است. وقتی گفته می شود «عرج فِی السُّلَّمْ»؛ یعنی از نردبان بالا رفت و «عُرِجَ بِهِ»؛ یعنی بالا برده شد.(1)

برخی واژه شناسان، ریشه واژه معراج را «عرج» به معنای درجه می دانند. پس وقتی گفته می شود «یَعْرُجُ اِلَیهِ» بدان معناست که درجه به درجه به سوی آن، بالا رفت. بنابراین، از واژه معراج افزون بر بالارفتن، سیرعمودی بر اساس مرتبه و درجات، استفاده می شود.(2)

در قرآن کریم نیز این واژه در معنای بالارفتن به کار رفته است. «تَعْرُجُ الْمَلائِکَهُ والرُّوحُ اِلَیهِ فی یوم کانَ مِقدارُهُ خمسین الف سَنَه؛ فرشتگان و روح به سوی او بالا روند، در روزی که مدتش پنجاه هزار سال است. (معارج: 4)

معنای اصطلاحی معراج از معنای لغوی آن گرفته شده است. وقتی می گوییم پیامبر به معراج رفت؛ یعنی عروج کرد و به عالم بالا رفت. در حدیث

شریف

1- المنجد، ماده عین.
2- المنجد، ماده عین.

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.

2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> ((1

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

می خوانیم: «اِنَّ الصَّلوهَ مِعْراجُ المُؤمِنِ؛ نماز، معراج مؤمن است».(1) منظور این است که نماز، آدمی را به عالم بالا، عروج می دهد و ارتباط بنده خاکی را با معبود برقرار می سازد.

1- محمدباقر مجلسی، بحارالانوار، ج 82، ص 303.

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.
2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

اشاره

فصل دوم: معراج در قرآن و روایات

زیر فصل ها

1. قرآن

1. قرآن

در دو سوره قرآن، به معراج پیامبر اسلام اشاره شده است. نخستین آن، سوره «اسرا» است که تنها بخش اول سفر را بیان می کند که از مکه و مسجدالحرام به مسجدالاقصی و بیت المقدس صورت گرفته است. خداوند در این سوره می فرماید:

سُبحانَ الذی اَسری بِعَبدِهِ لَیلاً مِنَ المَسجدِ الحَرامِ اِلَی المَسجدِ الاَقصا الذی بارَکنا حَوْلَهُ لِنُرِیَهُ مِن آیاتِنا اِنَّهُ هُوَ السَّمیع البَصیرُ. (اسراء:1)

پاک و منزه است خدایی که بنده اش را در یک شب از مسجد الحرام به مسجدالاقصی برد که گرداگردش را پربرکت ساختیم، تا نشانه های خود را به او نشان دهیم. او شنوا و بیناست.

در حقیقت، این بخش از سفر، پیش زمینه معراج است و مرحله دوم این سفر (سیر در آسمان ها) در سوره دیگری آمده است.

این آیه با وجود فشردگی، بیشترین ویژگی های این سفر اعجازآمیز را بیان می کند که به برخی از آنها اشاره می شود:

1. واژه «اسری» نشان می دهد که این سفر هنگام شب رخ داده است؛ (1) زیرا در لغت عرب، «اسرا» به معنی سیر شبانه است.

2. واژه «لیلاً» افزون بر اینکه تأکید بر مفهوم «اسری» است، به این حقیقت

1- ناصر مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج 12، ص 8 .

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.

2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

اشاره می کند که این سفر به طور کامل در یک شب رخ داده است.(1)

3. واژه «عبد» نشان می دهد:

الف) خداوند، این افتخار را به دلیل بندگی پیامبر اسلام به او اعطا کرده است؛ زیرا عبد بودن، بالاترین مقام برای انسان است.

ب) این سفر در بیداری رخ داده است، نه در خواب.

ج) این عروج هم جسمانی بوده است و هم روحانی؛ زیرا تنها معنای معقول از سیر روحانی، مسئله خواب یا حالتی شبیه به آن است.

4. آغاز این سفر از «مسجدالحرام» و پایان این مرحله از سفر، «مسجدالاقصی» بوده است. هرچند مفسران درباره اینکه پیامبر از کنار خانه کعبه، این سفر را آغاز کرده یا در خانه یکی از بستگانش بوده است، اختلاف نظر دارند، ولی به یقین، ظاهر آیه نشان می دهد که «سیر» از مسجدالحرام آغاز شده است.(2)

دومین سوره ای که به مسئله معراج پرداخته، سوره «النجم» است که مرحله دوم سفر شبانه پیامبر ا سلام را روشن می سازد. در آیه 8 _ 18 این سوره چنین می خوانیم:

ثُمَّ دَنا فَتَدَلّی فَکانَ قابَ قَوْسَیْنِ أَوْ أَدْنی فَأَوْحی إِلی عَبْدِهِ ما أَوْحی ما کَذَبَ الْفُؤادُ ما رَأی أَ فَتُمارُونَهُ عَلی ما یَری وَ لَقَدْ رَآهُ نَزْلَةً أُخْری عِنْدَ سِدْرَهِ الْمُنْتَهی عِنْدَها جَنَّهُ الْمَأْوی إِذْ یَغْشَی السِّدْرَهَ ما یَغْشی ما زاغَ الْبَصَرُ وَ ما طَغی لَقَدْ رَأی مِنْ آیاتِ رَبِّهِ الْکُبْری.

سپس [پیامبر صلی الله علیه و آله در شب معراج] نزدیک و نزدیک تر شد، تا آنکه فاصله او [با مقام قرب خاص خدا] به اندازه طول دو کمان یا کمتر بود. در اینجا، خداوند آنچه را وحی کردنی بود،

1- ناصر مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج 12، ص 9.
2- ناصر مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج 12، ص 9.

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.

2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

به بنده اش وحی کرد. آنچه را دید، انکار نکرد. آیا با او درباره آنچه دید، مجادله و ستیز می کنید؟ و بار دیگر نیز او را نزدیک سدره المنتهی که بهشت جاویدان در آنجاست، دیده است. در آن هنگام که چیزی (شکوه و نور خیره کننده ای) سدره المنتهی را پوشانده بود. چشم او هرگز منحرف نشد و طغیان نکرد. (آنچه را دید، واقعیت بود) او در شب معراج، برخی نشانه های بزرگ پروردگارش را دید.

مفسران درباره این آیه ها، دو نظر دارند:

1. نظریه مشهور مفسران این است که آموزگار پیامبر همان «جبرییل امین»، پیک وحی خدا بود که قدرت فوق العاده ای داشت. او که همواره به صورت «انسانی خوش چهره» بر پیامبر ظاهر می گشت و پیام الهی را ابلاغ می کرد، تنها دوبار به چهره اصلی خود بر پیامبر ظاهر شد:

مرتبه نخست _ در آغاز بعثت، در افق بالا «که همه شرق و غرب را پوشانده بود» و آن چنان با عظمت بود که پیامبر به هیجان آمد. در این هنگام، «جبرییل» به پیامبر نزدیک شد، به گونه ای که فاصله چندانی میان آن دو نبود و تعبیر به «قاب قوسین» کنایه از نهایت نزدیکی است.

مرتبه دوم _ هنگام معراج پیامبر در کنار سدره المنتهی.

2. بر اساس این تفسیر، مراد از «شدید القوی»، خداوند متعال است. یعنی او به پیامبرش آموزش داد، در حالی که او به صورت کامل و در حد اعتدال در آمد و در افق اعلی قرار گرفت. سپس نزدیک و نزدیک تر شد آن چنان که میان او و پروردگارش، فاصله ای بیشتر از دو قوس نبود. در همین جا، خداوند آنچه را وحی کردنی بود، به محمد صلی الله علیه و آله وحی کرد.

پس بر اساس تفسیر نخست، جبرییل، به صورت اصلی اش، بر پیامبر صلی الله علیه و آله ظاهر شده است، ولی تفسیر دوم می گوید که پیامبر صلی الله علیه و آله به بساط قرب

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.

2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

الهی گام نهاده است. آن گاه بسیاری از فاصله ها و حجاب ها برچیده شده است. پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله افزون بر اینکه از مقام شهود برخوردار بود، در طول زندگی نیز دو بار چنان اوج گرفت که به مقام شهود کامل رسید. یک بار در آغاز بعثت و دیگر بار هنگام معراج.(1)

با توجه به تفسیر دوم، از این آیه ها نکته های زیر به دست می آید:

1. پیامبر صلی الله علیه و آله در شب معراج به جایی رسید که فاصله آن تا مقام قرب خدا به اندازه دو کمان یا کمتر بود. منظور از این قرب، قرب معنوی است؛ زیرا خدا جسم نیست که جایگاه ویژه ای داشته باشد. یعنی پیامبر صلی الله علیه و آله به مرتبه ای از قرب رسید که در آن، جز خدا، هیچ کس حضور نداشت. جایی که حتی جبرییل از رفتن به آنجا، ناتوان است. این مطلب را از جمله «ثم دنی فَتَدلی فَکانَ قابَ قَوسَینِ اَو اَدنی» درمی یابیم.(2)

2. با توجه به روایت ها از جمله «فَاَوحی اِلی عَبدِهِ ما اَوحی» استفاده می شود که خداوند در آن نقطه اعلی، آنچه را می خواست، به بنده اش پیامبر صلی الله علیه و آله وحی کرد.(3)

3. جمله «ما کَذَّبَ الفُؤادُ مارَای» بیانگر شهود باطنی پیامبر صلی الله علیه و آله نسبت به ذات پاک خداوند است، نه مشاهده حسی جبرییل.(4) این سخن، تأیید پیامبر صلی الله علیه و آله از سوی خداوند در برابر مشرکان و منکران است؛ زیرا آنان منکر معراج

1- ناصر مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، ج 22، صص 490 _ 494.
2- محمد محمدی اشتهاردی، سیمای معراج پیامبر، ص 55.
3- تفسیر نمونه، ج 22، ص 487.
4- تفسیر نمونه، ج 22، ص 487.

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.

2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

پیامبر بودند و در این زمینه، ستیزه جویی می کردند.(1)

4. در معنای جمله «لَقَد رآهُ نَزلَهً اُخْری» دو احتمال وجود دارد:

الف) پیامبر صلی الله علیه و آله با چشم قلب و شهود باطنی، بار دیگر خدا را دید.

ب) پیامبر یک بار دیگر جبرییل را به صورت اصلی اش دید؛ زیرا بار اول در آغاز بعثت، او را در کوه حرا دیده بود.

هرکدام از این دو معنا را برگزینیم، با مسئله معراج منافات ندارد؛ زیرا بر اساس هر دو آیه: «عِنْدَ سِدْرَهِ الْمُنْتَهی» و «عندَها جَنَّهُ المأوی» این دیدار در کنار «سدره المنتهی» در اوج آسمان ها آسمان هفتم و بهشت جاویدان صورت گرفته است، نه در زمین.(2)

5. عبارت هایی مانند «عبده» و «ما زاغ البَصَرُ وَ ما طَغی» _ یعنی چشم پیامبر صلی الله علیه و آله دچار انحراف نشد _ نیز بیان گر آن است که حادثه معراج در بیداری با دو عنصر جسم و روح رخ داده است نه در خواب.(3)

2. روایت

اشاره

2. روایت

در زمینه معراج پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله، روایت های بسیاری در کتاب های حدیث نقل شده است که بسیاری از دانشمندان اسلامی، تواتر یا شهرت آن را تصدیق کرده اند.

طبرسی، مفسر بزرگ اسلامی در ذیل آیه نخست سوره اسراء می گوید: روایت های بسیاری در داستان معراج پیامبر صلی الله علیه و آله به آسمان ها نقل شده است

1- سیمای معراج پیامبر، ص 57.
2- سیمای معراج پیامبر، ص 57.
3- تفسیر نمونه، ج 12، ص 12.

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.

2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1))

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

و بسیاری از صحابه مانند: ابن عباس، ابن مسعود، أنس، جابر بن عبدالله، حذیفه، عایشه، ام هانی و دیگران، آن را روایت کرده اند.

در فصل های آینده به برخی از این روایت ها اشاره خواهد شد.

زمان و مکان

درباره مکان آغاز معراج پیامبر صلی الله علیه و آله، اختلاف نظر وجود دارد. دراین باره، مفسران به چهار مکان اشاره می کنند:

1. خانه خدیجه علیهاالسلام ؛

2. خانه ام هانی، خواهر علی علیه السلام ؛

3. شعب ابی طالب در کنار کعبه [دامنه و پشت کوه ابوقبیس]؛

4. مسجد الحرام در کنار کعبه.

درباره زمان این سفر آسمانی نیز روایت های گوناگونی نقل شده است. با این حال مشهور این است که معراج معروف و استثنایی پیامبر، در شب هفدهم رمضان سال دهم بعثت از مکه به بیت المقدس و از آنجا به آسمان رخ داده است. این سفر، با همراهی جبرییل و اسبی به نام براق بوده است.

استاد جعفر سبحانی در فروغ ابدیت می نویسد:

آنچه درست تر به نظر می رسد این است که معراج آن حضرت درسال دهم بعثت واقع شده است؛ زیرا از احادیث و تاریخ به دست می آید که نمازهای پنج گانه یومیه در شب معراج بر امت اسلام واجب شده است. از طرفی هم مسلّم است که وجوب نمازهای پنج گانه، بعد از مرگ ابوطالب و در سال دهم بعثت بوده است؛ زیرا در لحظات مرگ وی، سران قریش نزد او حضور یافتند و از او درخواست کردند که به برادرزاده اش بگوید که

از دعوتش، دست بردارد. پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله در آن مجلس رو به سران قریش کرد و گفت: «من از شما فقط یک چیز می خواهم و آن اینکه به یگانگی خداوند گواهی دهید و از عبادت بت ها دست

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.
2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> "
(1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

بردارید». در این میان از انجام فرایض یومیه سخنی به میان نیامده است. از این معلوم می شود که در آن زمان، نماز واجب نشده بود وگرنه ایمان مجرد و بدون عمل و کردار صالح، سودی نمی بخشد.(1)

معراج در یک نگاه

معراج در یک نگاه

روشنایی روز از صحنه گیتی رخت بر بسته و تاریکی شب، همه جا را فرا گرفته بود. مردم از کار و تلاش روزانه، دست کشیده و در خانه خود آرمیده بودند. پیامبر اسلام نیز می خواست پس از ادای فریضه، برای رفع خستگی در بستر آرام بگیرد. ناگهان صدای آشنای جبرییل امین را شنید: «ای محمد! برخیز! با ما هم سفر شو؛ زیرا سفری دور و دراز در پیش داریم».

جبرییل امین، مرکب فضاپیمایی به نام «براق» را پیش آورد. محمد صلی الله علیه و آله این سفر با شکوه و بی سابقه را از خانه ام هانی یا مسجدالحرام آغاز کرد، ولی با همان مرکب به سوی بیت المقدس روانه شد و در مدت بسیار کوتاهی در آن محل فرود آمد. در مسجدالاقصی (بیت المقدس) با حضور روح پیامبران بزرگ پیامبران مانند ابراهیم علیه السلام، موسی علیه السلام و عیسی علیه السلام نماز گزارد. امام جماعت نیز پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله بود. سپس از مسجدالاقصی، «بیت اللحم» _ زادگاه حضرت مسیح علیه السلام _ و خانه های پیامبران دیدن کرد. پیامبر در برخی جایگاه ها به شکرانه چنین سفری و تحیت محل های متبرکه، دو رکعت نماز شکر به جای آورد.

آن گاه مرحله دوم سفر خود را که حرکت به سوی آسمان های هفت گانه بود، آغاز کرد. پیامبر همه آسمان ها را یکی پس از دیگری پیمود و ساختار جهان

1- جعفر سبحانی، فروغ ابدیت، ج 1، ص 384.

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.

2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

بالا و ستارگان را دید. ولی در هر آسمان به صحنه های تازه ای بر می خورد و با ارواح پیامبران و فرشتگان سخن می گفت. او در بعضی آسمان ها با دوزخ و دوزخیان و در بعضی آسمان های دیگر با بهشت و بهشتیان برخورد کرد و از مراکز رحمت و عذاب پروردگار بازدید به عمل آورد. ایشان، درجه های بهشتیان و اشباح دوزخیان را از نزدیک مشاهده کرد.

سرانجام به «سدره المنتهی» در آسمان هفتم و «جنه المأوی» (بهشت برین) رسید و در آنجا، آثار شکوه پروردگار هستی را دید. وی چنان اوج گرفت و به جایی رسید که جز خدا، هیچ موجودی به آنجا راه نداشت. حتی جبرییل از حرکت باز ایستاد و گفت: «لو دنَوتُ اَنمُلِهً لاحترقْتُ؛ به یقین، اگر به اندازه سرانگشتی بالاتر آیم، خواهم سوخت».(1)

آن گاه حضرت محمد صلی الله علیه و آله در آن جهان سراسر نور و روشنایی، به اوج شهود باطنی و قرب الی الله و مقام «قاب قوسین او ادنی» رسید. خداوند در این سفر، دستورها و سفارش های بسیار مهمی به پیامبر فرمود. بدین صورت، معراج که از بیت الحرام _ و به گفته بعضی، از خانه ام هانی، دختر عموی حضرت و خواهر امیرالمؤمنین علی علیه السلام _ آغاز گشته بود، در سدره المنتهی پایان پذیرفت. سپس به پیامبر دستور داده شد از همان راهی که پرواز کرده است، باز گردد.

پیامبر هنگام بازگشت، در بیت المقدس فرود آمد و از آنجا راه مکه را در پیش گرفت. ایشان در میانه راه به کاروان بازرگانی قریش برخورد کرد، در

1- بحارالانوار، ج 18، ص 382، به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 22.

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.
2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

حالی که آنان شتری را گم کرده بودند و در پی آن می گشتند. پیامبر از آبی که در میان ظرف آنان بود، قدری نوشید و باقی مانده آن را به زمین ریخت و بنابر روایتی، روی آن، سرپوش گذارد. حضرت محمد صلی الله علیه و آله پیش از طلوع فجر در خانه «ام هانی» از مرکب فضاپیمای خود فرود آمد.(1)

روز معراج

روز معراج

پیامبر اسلام صلی الله علیه و آله در خانه ام هانی، برای نخستین بار، راز سفر خود را با دخترعمویش، ام هانی در میان گذاشت. سپس هنگامی که روز آغاز گشت، قریش و مردم مکه را از این جریان باخبر ساخت.

داستان معراج و فضانوردی شگفت انگیز پیامبر در آن مدت کوتاه که به نظر قریش، امری ناممکن بود، همه جا پخش شد. سران قریش بیش از پیش بر محمد صلی الله علیه و آله خشم گرفتند و بنا بر عادت همیشگی خود، به تکذیب او برخاستند. آنان برای روشن شدن راست بودن ادعای پیامبر، از ایشان خواستند که وضع ظاهری ساختمان بیت المقدس را بیان کند. آنان گفتند: کسانی در مکه هستند که بیت المقدس را دیده اند. اگر راست می گویی، آنجا را تشریح کن تا ما تو را در این خبر شگفت انگیز، تصدیق کنیم.

پیامبر بزرگوار اسلام، وضع ظاهری ساختمان بیت المقدس را برای آنان بازگو کرد. افزون بر آن، حوادثی را که در میانه راه مکه و بیت المقدس و هنگام بازگشت از معراج رخ داده بود، بیان کرد. ایشان گفت: «در میان راه، به کاروان فلان قبیله برخوردم که شتری از آنها گم شده بود. در میان اثاثیه آنان، ظرف آبی بود که من از آن نوشیدم. سپس آن را پوشاندم. در جای دیگر به

1- مهدی آیت الله زاده نایینی، معراج به روایت فیض کاشانی، صص 10 و 50.

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.
2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

گروهی برخوردم که شتری از آنها رمیده و دست آن شکسته بود.» قریش گفتند: از کاروان قریش خبر ده. پیامبر فرمود: «آنان را در «تنعیم» (در ابتدای حرم) دیدم که شتری خاکستری رنگ در پیشاپیش آنان حرکت می کرد. آنان کجاوه ای روی شتر گذارده بودند و اکنون به شهر مکه وارد می شوند».

قریش از این خبرهای قطعی، سخت ناراحت شدند و گفتند: اکنون صدق و کذب گفتار او برای ما آشکار می شود. همه انتظار می کشیدند که کاروان چه زمانی وارد شهر می شود. ناگهان پیش گامان کاروان وارد شهر شدند. اهل کاروان، شرح قضیه را آن گونه که رسول اکرم صلی الله علیه و آله بازگفته بود، تصدیق کردند.(1)

معراج از زبان پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

معراج از زبان پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود:

من در مکه بودم که جبرییل نزد من آمد و گفت: «ای محمد! برخیز». برخاستم و کنار در رفتم. ناگاه جبرییل و میکاییل و اسرافیل را در آنجا دیدم. جبرییل، مرکبی به نام «براق» نزد من آورد و به من گفت: «سوار شو». بر براق سوار شدم و از مکه بیرون رفتم. به بیت المقدس رسیدم. هنگامی که به بیت المقدس رسیدم، فرشتگان از آسمان نزد من به زمین فرود آمدند و مرا به داشتن مقام و منزلت ارجمند در پیشگاه خداوند مژده دادند. آن گاه در بیت المقدس نماز خواندم.(2)

در روایت دیگر آمده است که پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله فرمود:

1- فروغ ابدیت، ج 1، صص 379 _ 381.
2- سیدمحمدحسین طباطبایی، المیزان، ج 13، ص 5 و 19.

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.
2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

ابراهیم خلیل علیه السلام به همراه گروهی از پیامبران پیش من آمدند و مرا بشارت دادند. سپس موسی و عیسی علیهماالسلام آمدند. پس از آن، جبرییل دستم را گرفت و مرا بالای صخره (سنگی در بیت المقدس) برد و بر روی آن نشاند. ناگاه ماجرای معراج را پیش خود دیدم که مانند آن را در شکوه و جلال، هرگز ندیده بودم. از آنجا به آسمان دنیا (آسمان اول) صعود کردم. در آنجا، شگفتی ها و فرشتگان آن آسمان را مشاهده کردم. آنان به من سلام می کردند.

سپس جبرییل مرا به آسمان دوم برد. در آنجا، حضرت عیسی و یحیی علیهماالسلام را دیدم. سپس مرا به آسمان سوم برد. در آنجا یوسف علیه السلام را دیدم. پس از آن مرا به آسمان چهارم برد. در آنجا «ادریس پیامبر علیه السلام » را دیدم. سپس به آسمان پنجم صعود کردم. در آنجا با هارون (برادر موسی) دیدار کردم. سپس جبرییل مرا به آسمان ششم برد. در آنجا، انبوه آفریدگان و کروبیان (مجردات و فرشتگان و ارواح) را دیدم. سپس همراه جبرییل به آسمان هفتم صعود کردم. در آنجا با آفریدگان خدا و فرشتگان بسیار دیدار کردم.(1)

البته این دو نقل از پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله با یکدیگر منافات ندارد؛ زیرا پیامبر صلی الله علیه و آله در هر یک از این سخن ها، گوشه هایی از ویژگی های معراج را بیان فرموده است.

1- طبرسی، مجمع البیان، ج 6، ص 395؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، صص 32 و 33.

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.

2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

فصل سوم: پندهای معراج

اشاره

فصل سوم: پندهای معراج

در بررسی جریان معراج به روایت هایی برمی خوریم که در آن شب از مصدر عزت جلّ جلاله به رسول گرامی اسلام خطاب شده است. این سفارش ها، درس های بی شماری به ما می آموزد و به کار بستن آن مایه رستگاری فرد و جامعه خواهد بود.

در این سخنان، فضیلت ها و ارزش های والای انسانی گنجانده شده است و هر انسان سعادت جو را وامی دارد تا خود را مخاطب این خطاب ها بداند، هرچند مخاطب بی واسطه آن، شخص پیامبر صلی الله علیه و آله است. این روش قرآن است که برای رعایت مصلحت هایی، دستورهایی به پیامبر می دهد، ولی این خطاب به ایشان منحصر نمی شود.

در این بخش، به سخنان خداوند به پیامبر صلی الله علیه و آله در معراج و مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج می پردازیم.

الف) سخنان خداوند به حضرت محمد صلی الله علیه و آله

الف) سخنان خداوند به حضرت محمد صلی الله علیه و آله

در آن شب ملکوتی از جانب خدای تعالی، سخنانی خطاب به رسول اکرم صلی الله علیه و آله صادر شده است که به عنوان مناجات در شب معراج(1) مشهور است. در آغاز خطاب ها، کلمه «یا احمد!» وجود دارد؛ یعنی نام آسمانی پیامبر در برابر محمد؛ نام زمینی آن بزرگوار قرار گرفته است.

1- بحارالانوار، ج 77، ص 21، به نقل از: حدیث معراج، صص 9 و 64 .

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.

2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.

2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

برای اینکه از باغ ملکوتی این مناجات، گلی چیده باشیم، بخش هایی از آن را می آوریم.

1. برترین کردار

امیرالمؤمنین علی علیه السلام فرمود:

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در شب معراج از پروردگارش پرسید: پروردگارا! برترین و شریف ترین کارها کدام است؟ خداوند عزوجل در پاسخ فرمود: هیچ کرداری نزد من، بالاتر از توکل بر من و خشنود بودن به آنچه من قسمت کرده ام، نیست». (1)

2. شایستگان محبت خداوند

ای احمد! محبت من کسانی را در بر می گیرد که برای رضای من، محبت، عطوفت و مهربانی می کنند و برای من با دیگران می پیوندند. محبت من کسانی را در برمی گیرد که بر من توکل می کنند. برای محبت من، نه نشانه ویژه ای است و نه پایانی. هرگاه نشانه ای را از سر راه محبوبان خویش بردارم، نشانه دیگری را جای گزین خواهم کرد.

اینان کسانی هستند که به مردم همان گونه می نگرند که من می نگرم و دست نیاز به سوی خلق دراز نمی کنند. شکم آنان از مال حرام، تهی است. خوشی و کامرانی آنان در دنیا، یاد و محبت و خشنودی من از ایشان است. (2)

3. پارساترین مردمان

ای احمد! اگر دوست داری پارساترین مردمان باشی، نسبت به دنیا، زهد پیشه کن و نسبت به آخرت، رغبت داشته باش.

1- بحارالانوار، ج 77، ص 21؛ ارشاد القلوب، ص 199.
2- سیدمحمدرضا غیاثی کرمانی، حدیث معراج، ص 11.

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.
2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

پیامبر گفت:

خداوندا! چگونه به دنیا زهد بورزم؟

خداوند فرمود:

از خوراکی و آشامیدنی و پوشاک دنیا، کم بهره گیر و برای فردا، چیزی ذخیره مکن و همواره به یاد من باش.(1)

بی شک، هدف از این آموزه ها، هرگز سستی در کار و تولید و پیشرفت های اقتصادی نیست؛ زیرا خود پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله می فرماید:

اَلکادُّ لِعَیالِهِ کَالمُجاهِدِ فی سَبیلِ الله.(2)

پاداش کسی که برای زندگی خود و خانواده اش تلاش می کند، پاداش رزمنده مجاهد است.

پس چنین مکتبی هرگز راضی نمی شود که پیروانش از کار و تولید دست بکشند و پیشرفتی به سوی بهزیستی نداشته باشند. پس مقصود از حدیث ایجاد روحیه بی اعتنایی به زخارف دنیا و فراموش کردن آرزوهای دور و درازی است که انسان را از یاد حق باز می دارد؛ زیرا دلبستگی به دنیا، سرچشمه همه بدبختی هاست. چنان که آمده است: «وَ اِنَّ حُبُّ الدُّنیا رَأسُ کُلِّ خَطِیئَهٍ؛ دوستی دنیا، سرچشمه همه خطاهاست».(3)

4. ویژگی دنیازدگان

ای احمد! دنیا و اهل آن را دشمن بدار و آخرت و اهل آن را دوست بدار. پیامبر عرض کرد: خدایا! اهل دنیا و اهل آخرت چه کسانی هستند؟ خداوند فرمود: اهل دنیا، کسی است که خوردن و خندیدن و خواب و غضبش، زیاد

1- سیدمحمدرضا غیاثی کرمانی، حدیث معراج، ص 13.
2- مرتضی فرید، الحدیث، ج 3، ص 8.
3- بحار الانوار، ج 14، ص 311.

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.
2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> (1)

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان

و خشنودی او، کم است. اگر به کسی بدی کرد، از او پوزش نمی خواهد و عذر کسی را که از او عذرخواهی می کند، نمی پذیرد. هنگام عبادت، کسل و هنگام گناه، شجاع است. آرزویش، دور و دراز و مرگش، نزدیک است. به حساب خود نمی پردازد. سودش کمتر به دیگران می رسد. بسیار سخن می گوید و هنگام رسیدن به غذا، بسیار شادمان می شود.

اهل دنیا هنگام نعمت، شکر و هنگام بلا، صبر نمی کنند. به کارهایی که انجام نداده اند، خودستایی می کنند و چیزی را که ندارند، ادعا می کنند. از روی آرزو و هوس، سخن می گویند. عیب های دیگران را بازگو و خوبی های آنان را پنهان می کنند.201." class="content_notelink" href="#content_note_21_1">(1)

5. ویژگی اهل آخرت

ای احمد! اهل خیر و آخرت، شرمگین هستند. حیای آنان زیاد و حماقتشان کم است. سودشان فراوان و حیله آنان، اندک است. مردم از دست آنان در رفاهند. ولی خود از دست خویش در رنجند. سخنشان سنجیده است. به حساب خود می پردازند. خود را به زحمت می افکنند. چشم هایشان می خوابد، ولی قلبشان نمی خوابد. چشم هایشان، گریان و قلب هایشان به یاد خداست. هنگامی که دیگر مردمان در غفلت به سرمی برند، آنان به یاد حق هستند. در آغاز نعمت، ستایش الهی و در پایان آن سپاس به جای می آورند. دعا و سخنشان نزد پروردگار، پذیرفته است. وجودشان، مایه مباهات و خشنودی فرشتگان است. دعای آنان زیر حجاب ها می چرخد. خداوند دوست دارد سخنان آنان را بشنود؛ آن گونه که مادر دوست دارد به سخن فرزند خود

1- علی قرنی گلپایگانی، اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 275؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

گوش فرا دهد. آنی، از خداوند غافل نمی شوند. پرخوری، پرگویی و پوشیدن لباس های گوناگون و رنگارنگ را دوست ندارند. مردم نزد آنان چون مردگانند و خداوند، زنده و کریم است. آنانی را که از ایشان رخ برتافته اند، با بزرگواری فرا می خوانند و آنانی را که به ایشان روی آورده اند، با مهربانی می پذیرند. دنیا و آخرت نزد آنان یکسان است.(1)

منظور از این سخن که «مردم نزد آنان چون مردگانند»، این است که آنان به غیر حق توجه ندارند و همه کارهایشان برای خدا و انجام تکلیف و احساس وظیفه است. دل خوشی و ناراحتی مردم، آنان را از انجام مسئولیت الهی شان باز نمی دارد و توهین یا تحسین مردم، به کار آنان خدشه ای وارد نمی سازد.

اهل آخرت، کسانی هستند که بدون چشم داشت از مردم، بر اساس وظیفه شرعی خود، رفتار می کنند. معنای یکسان بودن دنیا و آخرت نزد آنان این است که آنان همان گونه که زرق و برق دنیا را با چشم ظاهر می نگرند، حقیقت بهشت و دوزخ و آخرت را نیز با چشم دل می بینند. آن گاه در گزینش این دو، خردمندانه و زیرکانه می اندیشند. آنان هیچ گاه در گزینش خود اشتباه نمی کنند و آنچه را خیر و صلاح واقعی و همیشگی شان باشد، برمی گزینند.

6. پاداش زاهدان

خداوند فرمود: «ای احمد! آیا می دانی پاداش زاهدان نزد من چیست؟» پیامبر عرض کرد: خیر، ای پروردگار من! پروردگار فرمود:

1- اسرار معراج پیامبر اسلام، صص 275 _ 286؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 201.

مردم محشور می شوند و در حساب آنان، دقت می شود، ولی زاهدان از این امر در امان هستند. کمترین چیزی که به زاهدان می دهم، اعطای کلیدهای بهشت به آنان است، تا از هر دری که خواستند، وارد بهشت شوند. میان جمال خودم و آنان، پرده ای قرار نمی دهم. لذت های گوناگون گفت وگو با خودم را به آنان می چشانم و آنها را در جایگاه راست گویان می نشانم. و کارهای دنیا و رنج هایی را که کشیده اند، به یادشان می آورم و چهار در به روی آنان می گشایم. از یک در، هدایای من به آنها می رسد. از در دیگر، بی هیچ مانعی و هرگونه که بخواهند، به من می نگرند. از یک در به آتش دوزخ و ستم کارانی که عذاب می شوند، می نگرند. از در دیگر نیز حورالعین (زنان فراخ چشم) بر آنان وارد می شوند.(1)

7. پرهیزکاری؛ زینت مؤمن

ای احمد! بر تو باد پرهیزکاری؛ زیرا ریشه، ساقه و شاخه دین، پرهیزکاری است و بنده بدان می تواند نزد خداوند تعالی، تقرب یابد.

ای احمد! پرهیزکاری، زینت مؤمن و پایه و ستون دین است. پرهیزکاری، چونان کشتی است؛ همان گونه که از گرداب دریا جز با کشتی نمی توان رهایی یافت، زاهدان نیز جز با پرهیزکاری نمی توانند رهایی یابند.

ای احمد! هیچ کس نیست که مرا بپرستد و در برابر من کرنش کند، مگر آن که همه چیز در برابر او کرنش می کنند.

ای احمد! پرهیزکاری، درهای عبادت را به روی بنده می گشاید. در نتیجه، بنده نزد مردم گرامی می شود و بدان به قرب من دست می یابد.(2)

1- حدیث معراج، ص 33؛ ارشاد القلوب دیلمی، باب 54، ص 202.
2- حدیث معراج، ص 39؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

8. ارزش سکوت

ای احمد! بر تو باد سکوت و کم گویی؛ زیرا آبادترین مجلس و محفل، قلب های شایستگان و کم گویان و ویران ترین مجلس و محفل، قلب های بیهوده گویان است.(1)

9. اهمیت رزق حلال

ای احمد! عبادت، ده بخش است. نُه بخش آن، دست یابی به کسب حلال است. پس اگر خوردنی و آشامیدنی خود را از راه حلال فراهم آوردی، در لوای پشتیبانی من خواهی بود.

10. جایگاه و اثر روزه

پیامبر پرسید: «خداوندا! برترین و نخستین عبادت چیست؟» خداوند فرمود: «آغاز عبادت، روزه و سکوت است».

پیامبر پرسید: «پروردگارا! اثر روزه چیست؟» خداوند فرمود:

روزه پدید آورنده حکمت است و حکمت مایه شناخت و شناخت، زمینه ساز یقین است. پس هرگاه بنده به مقام یقین رسید، در بند سختی یا آسانی زندگی نیست.(2)

11. ویژگی عابدان

«ای احمد! آیا می دانی که چه هنگامی بنده من، بنده واقعی و عابد راستین به شمار می آید؟» پیامبر فرمود: «خیر، ای پروردگار من!» خداوند فرمود:

هنگامی که این هفت ویژگی در او گرد آید، شایسته این نام خواهد شد:

1. پرهیزی که او را از محرمات نگاه دارد؛

1- حدیث معراج، ص 40؛ ارشاد القلوب، ص 203.
2- اسرار معراج پیامبر اسلام، ص 288؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 203.

2. سکوتی که او را هنگام سخنان بیهوده مهار کند؛

3. ترسی که هر روز بدان سبب، گریه اش افزون گردد؛

4. حیایی که در خلوت از من شرم کند؛

5. خوردن به اندازه ای که نیاز او را رفع کند؛

6. کینه نسبت به دنیا به دلیل کینه ای که من به دنیا دارم؛

7. عشق به خوبان به دلیل عشقی که من به آنان دارم.(1)

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

ب) مشاهده های حضرت محمد صلی الله علیه و آله در شب معراج

1. بهشت برین و عرش

دیدنی های پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در شب معراج بسیار است. از جمله آنکه حضرت، بهشت برین و عرش الهی را دیده است. ایشان فرموده است:

در شب معراج کاخی آراسته به جواهر را در بهشت دیدم که بر روی پرده درگاه آن نوشته شده بود: «لا اِلهَ الا الله و محمدٌ رَسول الله، علیٌّ ولی القوم؛ جز خداوند یکتا، معبود دیگری نیست و محمد، رسول و فرستاده خداست و علی علیه السلام پیشوای مردم است». و عرش را دیدم که بر فرازش چنین نوشته شده بود: «لااله الاالله محمد رسول الله علیٌ امیرالمؤمنین؛ معبودی جز خدای یکتا نیست. محمد صلی الله علیه و آله رسول خداست و علی، امیرالمؤمنین است». هرگاه یکی از شما، به یکتایی خدا و رسالت پیامبرش رسول خدا، گواهی داد، باید بگوید: علی، امیرمؤمنان است.(2)

2. شکایت شخصی از جد چهلم خود

امام رضا علیه السلام می فرماید:

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمود: در شب معراج هنگامی که در آسمان سیر می کردم، دیدم شخصی به عرش خدا آویزان شده است و از یکی از

1- حدیث معراج، ص 61؛ ارشاد القلوب، باب 54، ص 205.
2- احتجاج طبرسی، ج 1، صص 230 و 231؛ به نقل از: سیمای معراج پیامبر، ص 24.

خویشانش به درگاه خدا شکایت می کند. از جبرییل پرسیدم: بین او و آن خویشاوندی که از وی شکایت می کند، چه قدر فاصله است؟ جبرییل گفت: به اندازه چهل پدر.معنی است که او از جد چهلم خود شکایت می کند." class="content_notelink" href="#content_note_26_1"> "
((1

محمد محمدی اشتهاردی در کتاب «سیمای معراج پیامبر» ذیل این حکایت می گوید:«این حدیث از چند نظر قابل بحث و بررسی است:

1. انسان باید نسبت به خویشاوندان دور نیز وظیفه خود را انجام دهد وگرنه مسئول است؛

2. انسان باید در فکر سلسله های نسل پس از خود باشد. چه بسا رعایت نکردن موازین، مانند خوردن مال حرام، سبب انحراف و زمینه نامناسبی برای نسل های آینده شود. در این صورت، نسل چهلم می تواند از جد چهلم خویش شکایت کند و بگوید او سبب گمراهی من شد؛ زیرا ویژگی های پدران به نسل های بعد به ارث می رسد».

3. حرام خوری

در ادامه همان حدیث آمده است که حضرت محمد صلی الله علیه و آله فرمود:

در آسمان اول گروهی را دیدم که سفره ای پیش رویشان گشوده است. در آن سفره ها، گوشت پاک و گوشت پلید و آلوده وجود داشت، ولی آنان از گوشت پلید و آلوده می خوردند و گوشت پاک را کنار می گذاردند. به جبرییل گفتم: اینها کیستند؟ گفت: اینان، حرام خوران امت تو هستند.(2)

4. فرشته دعا کننده برای مؤمنان